

REMISSYTTRANDE

Till sista utposten – postlagstiftningen i ett digitaliserat samhälle (SOU 2016:54)

SABOs synpunkter

SABOs synpunkter berör endast de delar av betänkandet som handlar om fastighetsboxar. I övrigt har SABO inga synpunkter.

SABO avstyrker förslaget att införa ett nytt föreskriftsbemyndigande att meddela föreskrifter om villkor för utdelning i 3 kap. 1 § postlagen.

SABO avstyrker förslaget att införa ett nytt första stycke i 8 § postförordningen som ger Post- och telestyrelsen rätt att meddela sådana föreskrifter.

Utredningens förslag i denna del syftar uttryckligen till att möjliggöra för PTS att tvinga ägare av flerbostadshus att på egen bekostnad installera boxanläggningar. Utredningen ställer land mot stad, eller snarare människor i glesbygd mot människor som bor i flerbostadshus. Ett sådant förhållningssätt är knappast förenligt med den socialt och ekonomiskt hållbara utveckling som vi eftersträvar i Sverige. Det inte rimligt att Postnords rationaliseringar sker genom tvingande bestämmelser som i slutändan faller ut som kostnader vilka endast drabbar hyresgäster och bostadsrättsinnehavare som bor i flerbostadshus.

I augusti 2005 utfärdade Post- och telestyrelsen (PTS) allmänna råd om utdelning av post. Enligt dessa bör i flerfamiljshus som huvudregel försändelser delas ut i fastighetsbox inomhus i entréplan eller utomhus. Vidare framgick av de allmänna råden att postoperatören bör ta initiativ till att förmå samtliga fastighetsägare att senast den 1 januari 2011 övergå till fastighetsboxar. I flerfamiljshus där det efter denna tidpunkt inte införts fastighetsboxar kan postoperatören välja att inte längre dela ut försändelser i postinlägg i dörrar utan hänvisa de boende att hämta ut sina försändelser på de utlämningsställen som postoperatören anvisar.

I praktiken innebär dessa råd att ägare av flerbostadshus på egen bekostnad skulle installera och sköta boxanläggningar i fastigheterna – inomhus eller utomhus om det saknades plats inomhus. Hade detta inte skett senast den 1 januari 2011 skulle boende i flerbostadshus riskera att "straffas" genom att tvingas ta sig till ett utlämningsställe för att hämta sin post, ibland flera kilometer bort.

De allmänna råden utarbetades av PTS i dialog med dåvarande Posten AB men utan att samråd skedde med ägare av flerbostadshus.

Det bör samtidigt uppmärksammas att det i PTSs allmänna råd sades att postoperatören före förändringar i utdelningsservicen i villaområden i god tid bör inhämta postmottagarnas samtycke. Men det saknas en sådan skrivning när det gäller utdelningsservicen i flerbostadshus. SABO fann detta synsätt anmärkningsvärt; att samtycke bör inhämtas av de människor som bor i villa, men inte från de människor som bor i flerbostadshus.

De nya allmänna råden motiverades av företrädare för PTS muntligt och skriftligt med att postoperatörerna behöver rationalisera sin verksamhet när postmängden minskar och att hänsyn behöver tas till brevbärarnas arbetsmiljö.

SABO fann det synnerligen anmärkningsvärt att en statlig myndighet genom allmänna råd, vilka förvisso inte är tvingande men ändå avsedda att följas, försökte förmå affärsdrivande aktörer – som t.ex. ett allmännyttigt bostadsaktiebolag – att bekosta en annan affärsdrivande aktörs rationalisering. Det kan med fog ifrågasättas om agerandet är förenligt med regeringsformens objektivitetsprincip som innebär att förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet. Det normala för en affärsdrivande verksamhet är att man själv bekostar de rationaliseringar man bedömer blir lönsamma.

SABO fann det även märkligt att PTS i sin roll som tillsynsmyndighet för postverksamheten engagerade sig i arbetsmiljöfrågor och ville att en tredje aktör – och inte arbetsgivaren – skulle bekosta arbetsmiljöåtgärder. Men ansvaret för arbetsmiljön vilar enligt lag på arbetsgivaren och den myndighet som har tillsyn över detta är Arbetsmiljöverket.

Efter ett omfattande opinionsarbete främst av riksorganisationerna för hyresgäster, privata och kommunala fastighetsägare samt bostadsrättsföreningar ingrep regeringen mot PTS.

Regeringen beslutade i oktober 2008 att uppdra åt PTS att upphäva de allmänna råden i den del som anger att postoperatörerna bör förmå fastighetsägare att installera fastighetsboxar och om så inte sker ha rätt att hänvisa postmottagarna att hämta sin post på ett utlämningsställe. Regeringen ansåg att denna del av det allmänna rådet inte var förenligt med vad som följer av postlagen och postförordningen om hur den samhällsomfattande posttjänsten ska tillhandahållas. Enligt regeringen hade PTS i det här fallet gått längre än vad som omfattades av dess tillsynsuppgift enligt postlagen.

Riksdagens trafikutskott behandlade frågan i november 2013 med anledning av ett par motioner om brevbärarnas arbetsmiljö. I betänkandet Postservice och grundläggande betaltjänster (2013/14:TU3) betonar ett enhälligt utskott att frågan om fastighetsboxar i första hand är en fråga som bäst löses av berörda parter utan någon inblandning från statsmakternas sida. Vidare fastslog utskottet att det är Arbetsmiljöverkets uppgift att bevaka brevbärarnas arbetsförhållanden och att Posten som arbetsgivare är skyldig att tillämpa myndighetens föreskrifter.

Såväl det effektiviseringsargument som det arbetsmiljöargument som PTS anfört som skäl för kravet på fastighetsboxar i sina allmänna råd har alltså avvisats av fastighetsägare, hyresgäster, bostadsrättsinnehavare, regering och riksdag.

2015 års postlagutredning har haft regeringens uppdrag att kartlägga och göra en samhällsekonomisk analys av postmarknaden och digitaliseringens effekter på den. Utredningen har inte haft i uppdrag att se över frågan om utdelning av post i fastighetsboxar. Inom ramen för den samhällsekonomiska analysen har utredningen dock valt att tänja på sina direktiv och ta upp frågan om utdelning i fastighetsboxar samt lämna förslag till författningsändringar på området.

I en förenklad samhällsekonomisk analys värderar och jämför utredningen människors tidsåtgång för att hämta posten i en fastighetsbox i entrén i ett flerbostadshus jämfört med att ta sig med bil, cykel eller till fots till en lådsamling i glesbygd. Föga överraskande tar det längre tid att ta sig till lådsamlingen och sätter man då ett pris på tiden blir kostnaden högre i glesbygd. Den samhällsekonomiska analysen är dock ofullständig, vilket är mycket bekymmersamt. Vissa kostnader tas med i analysen medan andra utesluts; glesbygdsbornas drivmedelskostnader beaktas medan kostnaden för att köpa, installera och underhålla boxanläggningar inte tas med eftersom sådana anordningar anses "knutna till mottagaren". Likväl utgör detta en samhällsekonomisk kostnad.

Värre än bristerna i analysen är dock att utredningen ställer land mot stad, eller snarare människor i glesbygd mot människor som bor i flerbostadshus. Ett

sådant förhållningssätt är knappast förenligt med den socialt och ekonomiskt hållbara utveckling som vi eftersträvar i Sverige.

I postlagen 3 kap. 5 § sägs att en väl fungerande samhällsomfattande posttjänst av god kvalitet ska finnas tillgänglig för alla användare. Om det finns en politisk vilja att upprätthålla denna ambition, men det inte är ekonomiskt möjligt inom nuvarande ramar, så behöver dessa naturligtvis förändras. Det kan t.ex. ske genom att de som skickar post betalar ett högre porto eller genom att det utgår en ekonomisk kompensation för att tillhandahålla posttjänster i glesbygd. Däremot är det inte rimligt att det sker genom tvingande bestämmelser som i slutändan faller ut som kostnader vilka endast drabbar hyresgäster och bostadsrättsinnehavare som bor i flerbostadshus.

Utredningens förslag att införa ett nytt föreskriftsbemyndigande och att införa ett nytt stycke i postförordningen som ger PTS rätt att meddela föreskrifter om villkor för utdelning syftar uttryckligen till att möjliggöra för PTS att tvinga ägare av flerbostadshus att på egen bekostnad installera boxanläggningar. Utredningen motiverar förslaget, med att "det är rimligt att fastighetsboxar införas i flerfamiljshus till förmån för en bibehållen postservice i glesbygd". SABO anser inte att detta är acceptabelt.

Det ska tilläggas att SABO inte har något att invända mot fastighetsboxar som sådana. De allmännyttiga bostadsföretagen har byggt sina hus i enlighet med de regler, den praxis och de traditioner som rått när husen uppfördes. Men saker och ting förändras. Idag kräver Boverkets byggregler att det ska finnas utrymme för fastighetsboxar i nybyggda flerbostadshus och de allmännyttiga bostadsföretagen brukar också installera fastighetsboxar i nya hus liksom i samband med större ombyggnader av äldre hus. Däremot är det inte rimligt att en statlig myndighet – för att ekonomiskt gynna en annan verksamhet – tvingar bostadsföretagen att i efterhand vidta förändringar i det som har byggts i enlighet med då rådande regler.

SABO vill avslutningsvis uttrycka sin förvåning över hur nonchalant fastighetsägarnas och de boendes intressen beaktats när det gäller denna fråga, trots att det framför allt är vi och de boende som drabbas av konsekvenserna av förslagen. PTS visade en tydlig ovilja att samråda med branschen när de allmänna råden togs fram liksom att ha en dialog och gemensamt försöka hitta lösningar när de allmänna råden skulle genomföras.

SABO har tillsammans med andra företrädare för bostadsbranschen träffat 2015 års postlagutredning under dess arbete, men utredningen har inte samrått med branschen om det förslag till ändringar i postlagen och postförordningen som syftar till att tvinga fastighetsägare att installera boxanläggningar,

trots att det i kommittédirektivet står att utredningen ska samråda med berörda organisationer och företag.

Tyvärr har även Näringsdepartementet avstått från att remittera Postlagsutredningens betänkande till riksorganisationerna för fastighetsägare och hyresgäster. Vi finner detta märkligt. Vi lämnar ändå detta remissyttrande eftersom frågan är av stor betydelse för det allmännyttiga kommunala bostadsföretagen.

Stockholm den 14 december 2016

Anders Nordstrand
VD